Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 18. Вільня, Нядзеля 20 Чэрвеня 1926 г. Год II.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
Вільня, Полацкая вул. 4. — (Wilno, ulica Połocka 4).

Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 6 гадзіны апрача сьвята.

Газэта выходзіць раз у тыдзень.

Падпіска на адзін месяц 1 зл., на 3 мес.—2 зл., на 6 мес.—4 зл., на год—8 зл.

Перамена адрэсу 30 гр.

ОРГАН БЕЛАРУСКАГА СЯЛЯНСКАГА САЮЗУ

Польская лявіца і народныя меншасьці.

Пасьля „перавароту“ Пілсудскага польскія палітычныя лявіцовыя групы аб народных у Польшчы меншасьцях загаварылі крыху іншай мовай, як гаварылі дагэтуль. Гэта іх мова не пазбаўлена цікавасьці і дзеля гэтага вымагае, каб над ёй затрымацца бліжэй.

За зьмену палітыкі да народных меншасьцяў выказаліся: ППС, „Вызваленьне“, „Хлопскае Стронніцтво“ і „Клюб Працы“.

Тры першыя партыі ў гэтай справе апублікавалі наступную рэзалюцыю: „Польская дэмакрацыя згодна са сваімі шчытнымі традыцыямі, *прызнае права да незалежнасьці Украінскага і Беларускага народаў*. У граніцах-жа Рэчыпаспалітай Польскай падпісаныя групы будуць старацца, каб упарадкаваньне народных спраў наступіла пры помачы закону аб *тэрытарыяльнай аўтаноміі для зямель Рэспублікі, на якіх у большасьці жывуць Украінцы і Беларусы*.

Падпісаныя групы, становуча ганячы палітыку народнага ўціску, часта стасаваную дагэтулішнімі ўрадамі Рэчыпаспалітай пад уплывам нацыяналізму, адносна да спраў народных меншасьцяў Польшчы за найпільнейшае сваё заданьне прызнаюць:

а) Поўную і радыкальную зьмену тасаванай дагэтуль палітыкі адміністрацыйнай і школьнай.

b) Увядзеньне ў жыцьцё ў ва-ўсей поўні загадаў Канстытуцыі, гварантуючых права народных меншасьцяў у Польшчы...

Клюб Працы так-жа ў справе народных меншасьцяў прыняў і апублікаваў пастанову, дужа зьліжаную да пастановы трох груп успомненых, толькі менш ясную і выразна зазначаючую пажаданьне спалучыць палітычныя імкненьні Беларусаў і Украінцаў з польскай дзяржаўнасьцяй і зьдзейсьненьне ідэалу незалежнасьці Беларусі і Украіны ў фэдэрацыі з Польшчай.

Пазнаёміўшыся са зьместам успомненых пастаноў польскай дэмакрацыі адносна да народных меншасьцяў, мусімо бліжэй прыглядзіцца да іх вартасьці рэальнай.

Кожны голас, прызнаючы нашы прыродныя, але пагвалчаныя, правы, бязумоўна мае поўнае значэньне. Праўда, значэньне голасу, а ня чыну, заўсёды ёсьць толькі маральнае, але ўсё-ж ёсьць значэньнем. Таксама і тут. Сіла беларускага адраджэньня набрала стольківагі, што з ёй лічыцца тая польская лявіца, якая ўчора на нас на'т і ўвагу не зьвяртала. І гэта для нас мае маральнае значэньне. А якая-ж канкрэтная вартасьць пастаноў польскай лявіцы? Ці сапраўды яна хоць частку таго, што абяцала, праўдзе ў жыцьцё? Праракаваць тут ня думаем, аднак ня думаем так-жа і лішне ружовыя снуць сабе надзеі. Пэўна-ж, хаб хоць частка абяцанага была споўнена, трэба было-б толькі цешыцца. Але ёсьць многае, што аб іншым гавора.

Прадусім у Польшчы пасьля Пілсудскага выступленьня *нічога* не зьмянілася. Наступілі толькі нікаторыя зьмены асоб і то толькі ў самай Варшаве. Рэшта ўсё па старому. Дык якіх-бы слоў не гаварыў і сам Пілсудскі і яго прыяцелі і польская дэмакрацыя, — нічога не паможа. Словы так і астануцца славамі, бо іх ніхто не споўніць.

Узноў-жа гэныя пастановы, гаворачыя толькі аб народных меншасьцях славянскіх: беларускай і ўкраінскай, а не ўспамінаючыя аб народнасьці літоўскай, нямецкай і жыдоўскай, робяць уражаньне ня шчырых і напісаных толькі для часовага ўспакаеньня славянскіх меншасьцяў, для пасварэньня іх з іншымі меншасьцямі і ўрэшце для заграгічнага эфэкту.

Дык помнячы аб усім гэтым беларусы, ня ўбачыўшы канкрэтных пладоў з польскіх абяцанак, ня могуць ім паверыць.

З Польшчы.

Склад новага ўраду Бартэля.

Пастанаўленьнем 8--га чэрвеня Прэзыдэнт назначыў праф. Бартэля старшынёй Рады Міністраў і міністрам чыгункі, а на яго прапазыцыю: Каз. Млодзяноўскага—міністрам унутраных спраў, марш. Пілсудскага—міністрам ваенным, інж. Чэслава Кляранэра—міністрам скарбу, праф. В. Макоўскага—міністрам справядлівасьці, інж. Э. Квяткоўскага—міністрам промыслу і гандлю, праф. В. Бронеўскага—міністрам публічных работ.

Кіраўніцтва міністэрствам заграгічных спраў даручана Аўг. Залескаму, міністэрства асьветы—праф. І. Мікулоўскаму, міністэрства земляробства і дзяржаўнай маемасьці, а так-жа міністэрства зямельных рэформ — Я. Рачынскаму.

Трэба зазначыць, што міністэрства асьветы і зямельных рэформ абстаўлена вышэй успомнянымі асобамі тымчасова.

Калі будзе сазваны Сойм.

Сазыву Сойму трэба спадзявацца на 22 гэтага месяца.

На парадку дня першага паседжаньня праўдападобна нойдуцца ўрадовыя праекты Канстытуцыі, справа бюджэту на найбліжэйшы квартал і прапазыцыя левых аб роспуску Сойму.

166.

«Дзеньнік Віленські» аб'яўляе цікавую статыстыку аб звальненьнях са службы ў апошніх часах генэралаў, палкоўнікаў і падпалкоўнікаў у польскай арміі. Звольнена 166 чалавек. На ніжэйшых становішчах бытцам выдалена ў тры разы больш.

«Маральнае адраджэньне займае што-раз шырэйшыя кругі» — канчае злосна эндэцкі орган.

Асаднікам не павязло.

Польскія асаднікі насланыя на беларускія і ўкраінскія землі, як вядома, не здаваляюцца сваей місіяй пашырэньня польшчыны спакойнымі спосабамі. Яны яшчэ арганізуюць баёўкі, калі трэба сарваць дзе пасольскі мітынг.

Вось 6-га чэрвеня ў Злочаве захацелася асаднікам разагнаць мітынг пасла Брыля, на які сабралася шмат украінцаў. Гэтым разам асаднікі за напад на спакойна слухаючых сялян заплацілі дорага, бо адзін з іх па прозьвішчу Сьмятана аказаўся пабіты да паўсьмерці, а шмат іншыя пакалечаны нажамі і каменьнямі.

Крывавыя забурэньні ў Астроўцы.

У Астравецкім мэталюргічным заводзе (Келецкага ваяв.) дайшло да спрэчкі між рабочымі і адміністрацыяй фабрыкі. Рабочыя дамагаліся падвышкі платы і выдаленьня аднаго з дырэктараў.

На скутак адмовы дырэкцыі споўніць гэты дамаганьні, 10 г. м. рабочыя сілай вывялі дырэктара з фабрыкі.

Калі паліцыя арыштавала больш дзейных работнікаў, працаўнікі фабрыкі арганізавалі паход да якога далучылася шмат іншай публікі і дамагаліся прад пастэрункам выдачы арыштаваных.

Пачалася страляніна з абыдвух бакоў, ў выніку якой забіта 4-х рабочых і 1-го паліцыянта. Ранена больш дзесятка чалавек з абодвух старон.

З заграніцы.

Чычэрын запрашае Лейд Джоржа.

Паводле вестак з «Газэты Поранней» Чычэрын афіцыяльна запрасіў Лейд Джоржа адведаць Расею.

Візыта гэта мае, праўдападобна, адбыцца ў працягу ліпня перад выездам Чычэрына ў Заходнюю Эўропу.

Англійскія паслы аб СРСР.

Некалькі тыдняў таму выехала ў Саюз Радавых Рэспублік чатырох паслоў англійскага парляманту, кансэрватыстаў, з мэтай пазнаёміцца з цяперашнім жыцьцём у СРСР. Вярнуўшыся ў Лёндын парляментарысты аб'явілі ў прэсе такія высновы з свайго агляду:

1) Радавы ўрад ёсьць моцны, а яго фінансавая палітыка мае трывалыя асновы.

2) Эволюцыя краю йдзе ў добрым кірунку.

3) Расея зьяўляецца неабмежаным полем дзейнасьці для брытыйскіх капіталаў. Урад англійскі павінен пачаць новыя перагаворы з СРСР, каб падпісаць карысны дагавор для абоіх дзяржаў.

Далей, англійскія паслы называюць рады ваь лад ня дыктатурай пралетарыяту, а дыктатурай, якую пралетарыяту накінулі. «Вэстмінстэр Газэт» пішучы аб гэтым, дабаўляе ад сябе, што пара пасьпышаць з паразуменьнем

з СРСР, каб іншыя гандлёвыя канкурэнты Англіі, як Нямеччына ды Злучаныя Штаты, ня выперадзілі яе.

Новы Прэзыдэнт Літвы.

Літоўскі Сойм 8 чэрвеня выбраў на прэзыдэнта Рэспублікі вядомага літоўскага дзеяча д-ра Грыніуса, які на выбарах атрымаў 50 галасоў, у гэтым 22 галасы людоўцаў, 15 сацыял-дэмакратаў і 13 нацыян. меншасьцяў.

Ковенскі Унівэрсытэт.

6-га чэрвеня на становішча рэктара Ковенскага Унівэрсытэту выбраны праф. Міхал Біржышка, прарэктарам—праф. Міх. Рэмэр.

Літоўска-Радавы гандаль.

На нарадзе літоўскай дэлегацыі ў Маскве выясьнілася, што радавы ўрад гатоў даць літоўскім фірмам заказаў на суму 10 міліёнаў літаў. Дагэтуль літоўскія фірмы атрымалі заказаў агулам на 830 тыс. літаў.

Праект гандлёвага дагавору з СРСР літоўскім міністрам фінансаў ужо аканчальна прыгатаваны.

Ліга Народаў.

У Лізе Народаў пануе праконаньне, што некалі ўваход Польшчы ў Раду Лігі можна лічыць пэўным.

Дагэтуль для Польшчы, а таксама для Гішпаніі і Бразыліі, здабыць сталы мандат было немагчыма, дзеля рашучага спраціву з боку некатарых сяброў Рады Лігі.

Я. Пачопка.

Аб мінэральных (папяловых) гнаях.

Кожнаму хлебаробу добра вядома, што аднымі плугамі ды бараной, як-бы мы там не стараліся, неяк дабіцца таго, каб навет самы багаты грунт з году ў год даваў аднолькава багаты ўраджай. Прычын гэтаму ёсьць шмат, але галаўнейшай з іх трэба лічыць адну: абядненьне самага грунту тымі мінэральнымі часьціцамі, якія патрэбны расьлінам для іх жыцьця, без каторых расьліна ня можаць жыць і даваць багаты прыплод; а абядненьне грунту залежыць вось ад чаго.

Бадай з кожнай гаспадаркі ў нас што год збываецца на старану шмат прадуктаў, як нп: збожжа, сена, салома, лён, малако, мяса, а таксама і скаціна, выгадаваная на пошары атрымліваным з поля. Разам з гэтымі прадуктамі вывозіцца з гаспадаркі шмат тых мінэральных (папяловых) вяшчэств, каторых гэтыя прадукты вычарпалі з грунту і якія так неабходна патрэбны для жыцьця кожнай расьліны. Выдаўшы з сябе разам з сабраным ураджаем гэтыя мінэральныя вешчаствы, грунт не атрымоўвае іх ужо назад, а дзеля гэтага мусіць з кожным годам станавіцца ўсё бяднейшым. А раз бяднеець грунт, то зразумела і паменшаюцца ўраджаі.

Кожная расьліна, як дазнана навукай, вымагаець для свайго жыцьця прысутнасьці ў грунце трох рэчаў: фосфаровай кіслаты, азоту і паташу; яны складаюць асноўны і галоўны корм расьліны і іх заўсёды ў грунце бываець менш чым іншых мінэральных часьцін, патрэбных для жывеньня расьліны.

Узбагачываньне абяднеўшага грунту дасягаецца ўгноіваньнем яго. З гнаёў, якія найболей і найлепей павялічваюць багацьце грунту, на першым месцы трэба паставіць хляўны гной, які маець у сабе ўвесь патрэбны для расьліны корм. Але дзякуючы таму, што, як мы казалі раней, часьць прадуктаў, атрыманых з поля, вывозіцца на старану, то сабранага ў гаспадарцы гною на можаць хваціць каб поўнасьцю ўзбагаціць грунт, а асабліва яшчэ на адвеку зьнішчаных сялянскіх палетках. Купля хляўнога гною на старане ў нас бываець немагчыма і за грошы, апрача хіба тых маёнцоваасьцяў, дзе блізка горад, мястэчка або стаіць коннае войска. А дзеля гэтага, каб не дапусьціць грунт да поўнага абядненьня, кожны земляроб, калі толькі ён хочаць атрымоўвываць з свайго поля вялікі ўраджай, павінен купляць мінэральныя (папяловыя), штучныя гнаі, агульна вядомыя ў наз пад назовам «попелу».

Гэтыя гнаі ў параўнаваньні з хляўным гноем, які маець у сябе ўсе патрэбныя для расьліны жывеньні, маюць зазвычай толькі які-небудзь адзін з іх. У залежнасьці ад таго, які кармавы зьвязак для расьліны маець у сабе гной (азот, фосфар ці паташ) мінэральныя гнаі дзеляцца на *азотныя, фосфаровыя і паташовыя*. З гэтага бачым, што мінэральныя гнаі ня ёсьць такім поўным гноем, як напр. хляўны, які адразу абагачаець грунт усімі спажыўнымі часткамі. Уносячы папяловы гной мы абагачаем грунт толькі адным якім-небудь кармавым зьвязкам: фосфарам, паташам ці азотам. Дзеля гэтага, каб мець пажаданую карысьць ад папяловага гною, гаспадар павінен раней падумаць: які з папялоў для яго грунту і для данай расьліны будзець болей адпаведны?

Часта можна чуць нараканьні сялян на тое, што попел не памог, або што «попел да нашай зямлі ня ўходзіць». Паспрабываўшы пасеяць раз і не атрымаўшы пажаданага павялічэньня ўраджаю, сяляне часта «закаіваюцца» купляць другі раз попел. З гэтага можна была-б падумаць, што нашы грунты яшчэ так багаты, што непатрэбуюць узбагачэньня, або што таго хляўнога гною, які селянін вывозіць што год на поля зусім даволі, каб папоўніць пладароднасьць грунту. Але падумаўшы гэтак, мы зрабілі-б дужа грубую абмылку. З пэўнаўнасьцю можна сказаць, што ніколі ў сялянскай гаспадарцы не зьбярэцца столькі хляўнога гною, каб яго было даволі, навет для лепшага грунту. Дазнана, што на адну дзесяціну патрэбна 2500 пудоў (па пуду на кожны сажань) хляўнога гною, і гэта будзе ня толькі зашмат, але толькі сярэдне. А столькі гною ў нас не кладуць навет і на гарод. Хляўны гной (сьвежы) хоць і лічыцца поўным гноем, але ўсё-такі найболей сеюцца зернавыя расьліны, якія шмат вымагаюць фосфафару і можна сьмела сказаць, што фосфарам бедны ўсё нашы грунты, апрача хіба глеістых і за кожны пуд фосфару, дадзены ім у пастаці супэрфасфату, тамасоўкі, будуць вельмі ўдзячны. Калі дзе ад мінэральнага гною і не сказалася заметнай падвышка ўраджаю, то віной гэтаму трэба лічыць малое знаёмства сялян з «попеламі», з іх хімічным складам, фізычнымі свойствамі і спосабамі іх ужываньня.

Найбольшае пашырэньне ў нас маюць фосфарныя мінэральныя гнаі, гнаі, якія маюць у сваім складзе фосфарную кіслату. Фосфар зьяўляецца неабходным кормам для кожнай расьліны. Вялікі шмат фосфару расьліны вычэрпываюць з грунту і складаюць яго ў зернях і наагул у пладах. Чым болей ёсьць у зямлі фосфару, тым збожа даець больш ўмалот на зерне; тады як ад азоту атрымоўваецца заўсёды найбольшы ўраджай лісьця і саломы. Прысутнасьць у грунце ў патрэбнай колькасьці азоту і фосфору забясьпечываець гаспадару багаты ўраджай саломай і зярном і пры гэтым раней.

Да мінэральных гнаёў, маючых фосфар належыць: касьцяная мука, фасфарыт, супэрфасфат і тамасоўка. Першая—*касьцяная* мука—дабываецца з касьцей, а апошня з асобных дзікіх каменёў, якія спатыкаюцца на полі і ў нас. Каб знаходзячы ў касьцях ці ў каменьнях фосфар быў даступны для карыстаньня расьлінамі, іх раней абрабляюць на фабрыцы.

Косьці для атрыманьня з іх гною, перш добра вывараваюцца, каб выцягнуць з іх увесь жыр, а тады яшчэ раз вывараваецца з іх клей, а пасьля гэтага мякка перамалываецца і прадаюцца як гной; чым мягчэй будуць перамелены косьці, тым яна будзе лепей. Такая касьцяная мука маець у сваім складзе да 20—25% фосфару.

Фасфарытная мука робіцца простым размолам на асобных мельніцах каменьняў (фасфарытаў), якія ў сваім складзе маюць фосфар.

Філ. Канд. Я. Станкевіч.

КНІГАПІСЬ.

Крывіч, *месячнік літэратуры, культуры і грамадзкага жыцьця пад рэдакцыяй В. Ластоўскага.* № 10 за ліпень—сьнежань 1925 г. Коўня. 124 балоны, у 16⁰.

(Працяг).

В. Л.: Прычыны занепаду крыўскай мовы ў XVIII ст. Аўтар лічыць, што „Прычыны гэтага былі многія, але галоўныя з іх — памылковы пагляд тагачаснага грамадзянства на „старарускую“ мову, якая ў істоце ніколі не істнавала, або істнавала толькі ў выабражэньні кніжнікаў XV і XVI ст., якія думалі, што мова царкоўных кніг, прынесеная разам з хрысьціянствам з Баўгарыі, была першапачатна адзінай супальнай мовай для ўсіх плямён усходняга славянства“. В. Л. відаць замест „праруская“ кажа „стараруская“. „Прарускае“ мовы бязумоўна ніколі ня было і далей у гэтым месцу аўтара стацьці крыху няясна. Як давяла ноўшая філёлёгія асобныя народы славянскія, у тэй лічбе і Беларусы (ці начай званыя Крывічы), безпасярэдне вылучыліся з праславянскае сям'і і не стварылі ніколі групаў—усходняй, заходняй і паўднёвай. Тэрміны „усходняе“, „заходняе“ славянства і г. д. ўжываюцца напару пры гутарцы (аб супольных асаблівасьцях з практычных мэтаў, каб не выменяць кожнага народу паасобку. У гэтым прыпадку Баўгараў, Сэрбаў і Славенцаў не залічаюць да ўсходніх Славянаў. Аўтар відаць мае на думцы, што праваслаўныя Славяне лічылі сваю „сьвятую“ царкоўна-славянскаю стара-баўгарскаю, а не „прарускаю“ мову за матку іхніх асобных моваў. Гэткая абмылка была зусім прыроднай, на гэнай мове былі напісаныя найстаршыя і прытым сьвятыя кнігі славянскія, з ёй першай, як літэратурнай, пазнаёміліся і нашыя прэдкі. Прыраўнуйма, што з пачатку філёлёгіі лічылі стара-індыцкаю мову, за матку ўсіх індо-эўропэйскіх моваў, а потым аказалася, што яна ня толькі ня матка, але навет малодшая сястра (старшымі сёстрамі ё грэцкая і лацінская мовы).

Далей аўтар добра ўказуе, што сфанатызаваныя з прычыны перасьледаваньня прэдкі нашыя ў XVII сталецьці пачалі глядзець на стара-славянскаю (стара-баўгарскаю) мову як на чыстаю хформу праваслаўя. Зварот да царкоўна-славянскай мовы ў тагачаснай літэратуры прывёў упадак тагачаснае літэратурнае беларускае мовы. В. Л. дае прыклады беларускай літэратурнай мовы XVII сталецьця і той-жа тэкст „папраўлены“ (запраўды запсаваны) перакладам на царкоўна-славянскую мову.

Што „паправа царкоўных кніг адбывалася ня толькі ў Масковіі, але і ў нас“ гэта праўда з тэй розьніцай, што ў Масковіі папраўлялі зьмест, а ў нас мову. Але каб у нас заступалі „ў кнігах царкоўных мову крывіцкаю (беларускаю) баўгарскай мовай *маскоўскай* рэдакцыі“, паверыць цяжка. Гэта магло толькі быць у частках Беларусі, прылучаных да Масковіі. Ня можна згадзіцца з аўтарам, што „ў тыя часы так ясных нам сягоньня паняцьцяў аб нацыі не істнавала“. Паймо (паняцьце) нацыі старое як самая гісторыя, толькі ня ў кожнаю пару гісторыі аднолькава цанілася ў нацыі тое, што мы цэнім цяперака. Ці-ж старыя Рымляне, Фінікіяне, Жыды, Грэкі, Індусы, Эгіпцяпе ня былі сьвядомы свае нацыянальнасьці?!

Я. Станкевіч: Пачатнае о—е ў славянскіх мовах разглядае стацьцю Ільлінскага.

Пагашчанін: Пагост (успаміны з нядаўняй мінуўшчыны) апісуе жыцьцё свае ваколіцы за свайго дзяцінства. Цікаўна дзеля беларускае этнографіі.

Ю. Верашчака: Слоўнік стара-крыўскае мовы. Тут пададзена каля сотні словаў з старое беларускае літэратуры. Некаторыя з іх вельмі цікаўныя. Паведамляю, што слова „аправіці“ ў значэньню „апраўдаці“ ўжываецца і цяперака ў Сакольскім павеце.

Як заўсёды вельмі цікаўныя „*Запіскі*“. Зацемлю, што школа пры Сьвята-Троіцкім манастыры ў Вільні дарма названа „*грэка-лацінка-руская*“, бо ўсё-ж гэта былі школы *беларускія*.

У „*Кнігапісь і крытыка*“ ё рэцэнзіі некалькі кніжкаў:

а) *І. П. Фурмана: „Крашаніна“*. Рэцэнзэнт Власт робіць увагі аб назовах розных хварбаваных тканінаў і добра папраўляе некатарыя словы (трэба казаць „алейная хварба“, а не „масьляная хварба“). Дзіўна, што гэтая кніжка вышла ў лічбе 75 экз. (семдзесят пяць!). А нам усё здаецца, што беларуская культура мае магчымасьць развою ў Радавай Беларусі. Ці-ж гэта абмыла?

ь) *Праф. У. Пічэта: Гісторыя Беларусі.* Гэтаю кніжку Ю. В—ка востра, але заслужана зганіў. Рэцэнзэнт справядліва адцемлюе (адзначае), што „Гісторыя праф. Пічэты гэта—апавяданьне аб мінуўшчыне крыўскага (беларускага народу, расказанае ў сьцісльм зьвязку з гісторыяй Кіева і Масквы ў духу „общерусскости“. Да ацэны гістарычных падзей аўтар падыходзіць не са стараны ін-

З ПЕСЬНЯЎ ПРАЛЕТАРА.

(Язэпу Нарцызаву).

Ня мёд жыцьцё бяз хлеба,
Але бясьпечна жыць:
Зямля цябе і неба
Ня здрадзіць, не ўкваліць!

Ідзеш — красуець поле,
Шуміць прыемна гай —
Каму жыцьцё і воля,
А ты далей шыбай.

Адна табе дарога
На той і гэты сьвет.
Чыйго занадта многа,
Твайго нічога нет!

Ідуць наўстрэч дарогай
Паны і мужыкі;
Усе з нейкаю трывогай
Глядзяць назад, ў бакі.

А мне чаго баяцца
Бяз хлеба і граша!
Усё маё багацьце
Кіёк вось ды душа.

Зямля мяне і неба
Ня здрадзіць, не ўкваліць.
Ня мёд жыцьцё бяз хлеба,
Але бясьпечна жыць!

Я. Башкір.

Гэткіх каменьняў многа ёсьць у Смаленскай губ.; спатыкаюцца яны даволі густа і ў Заходняй Беларусі. Чым мякчэй фасфарытная мука, тым яна лепей. Наагул трэба сказаць, што фасфарытная мука як гной лічыцца для расьлінаў надта цяжкім, з тэй прычыны, што фосфар у ёй надта няскора распушчаецца ў вадзе, а дзеля гэтага ня можа быць хутка скарыстаны расьлінамі. Фасфарытную муку як гной можна ўжываць толькі на кіслых, балотных, падзолістых і крэпка пяшчаных грунтах, на якіх другія фасфоравыя гнаі ня ўжываюцца. Высяваць фасфарытную муку трэба за доўгім часам перад пасевам збожжа і пры гэтым трэба заўважыць, што пад яры хлеб яе ніколі нявартa сыпаць, а калі сыпаць, то трэба з восені і запахаць бараной, дзеля таго, што расьліны яе ня змогуць выкарыстаць. Высеваецца фасфарытавай мукі ад 25 да 40 пудоў на дзесяціну; трываець яна ў грунце гады чатыры.

(Далей будзе).

Ніколі ня зьніштажай сваей роднай газэты. Прачытаўшы дай яе суседу.

† ГАННА МАЛОЙЛА

У поч з 25 на 26 траўня гэтага году ў вёсцы Круты-Бераг, Нясьвіскага павету памерла ад сухотаў бышая вучыцелька Клецкай Беларускай Гімназіі грамадзянка **Малойла.**

Дачка селяніна, Ганна Малойла з вялікім трудом і перашкодамі дабілася сярэдняй асьветы ў часы сусьветнай вайны і заманілася адраджэнскім рухам свайго народу, з усім пылам маладой дзяўчыны аддаючыся на служэньне яму.

У 1921 годзе яна слухае беларускія вучыцельскія курсы ў Вільні; у 1922 годзе ужо працуе, як вучыцелька, у захаваўшэйся неяк у вёсцы Запольле Нясьвіскага павету пачатковай беларускай школе.

У 1922—23 годзе Ганна Малойла, таксама як вучыцелька, працуе ўжо ў малодшых класах Нясьвіскай Беларускай Гімназіі.

Калі беларуская гімназія на 1923—24 год не атрымала канцэсіі, вучыцелька Ганна Малойла аддалася працы ў роднай вёсцы. Групавыя заняткі з дзяцьмі, з вясковай моладзьдзю, арганізацыя беларускіх вечарын, пашырэньне сьвядомасьці сярод люднасьці, былі яе сьвятым абавязкам перад Бацькаўшчынай.

За гэтаю працаю яна так папсавала ў вачох улады сваю палітычную апінію, што кожны яе крок сачылі некалькі пар вачэй шпікоў—ды рабіліся вобыскі.

Урэшце арышт хворай у часе павальнай аблавы на сьвядомых беларусаў, арганізаваны навагрудзкім ваяводаю ў пачатку красавіка ў 1925 годзе, даканаў маладую працаўніцу. Звольненая праз тыдзень з вастрогу вучыцелька Ганна ўжо не вярнулася на працу ў гімназію.

Памёр малы чалавек, ня ўсім вядомы! Але страта панесена вялікая!

Ня многа яшчэ гэтакіх шчырых і бескарысных дзяцей мае наша Бацькаўшчына, якою была для яе вучыцелька Ганна. Яна гарэла агнём шчырага і моцнага каханьня да яе. Аддаючы ўсю сябе на працу для Бацькаўшчыны, яна для сябе нічога не жадала. І пала ахвяраю гэтага каханьня, як палі і другія раней за яе, лепшыя дзеці Беларусі!

На хаўтуры яе шмат зышлося людзёў і з суседніх вёсак, каб аддаць апошні доўг нябожчыцы, а ўзгадованыя ею дзеткі і моладзь прынясьлі на яе магілу вянок з жывых кветачак!

Памерла вучыцелька, але дух яе жыве ў яе-ж гадунцох!

Браты Беларусы!

Хто можа, ахвяруйце **кніжак**, хоць ў якіх мовах на нашую Бібліатэку Ім. Фр. Скавыны ў Барадзенічах Браслаўскага пав.

Кніжкі можна пакідаць у **Кнігарні Станкевіча, Вострабрамская вул. 2.**

Сяляне Барадзеніцкія.

ХРОНІКА.

— Справа кс. Гадлеўскага. 12 чэрвеня ў Віленскім Апэляц. Судзе разглядалася ў II-ой інстанцыі вядомая палітычная справа беларускага патрыёта, выдатнага дзеяча і змагара за лепшую долю беларускіх сялян—кс. В. Гадлеўскага. Абвінавачаны гэтым разам у часе разгляду справы знаходзіўся на залі сярод публікі. Суд выслухаўшы прамову пракурора і абаронцы адваката пасла Сьмяроўскага з Варшавы, пастанавіў прысуд Акруговага Суда, які засудзіў каліс кс. Гадлеўскага на 2 гады крэпасьці, зацьвердзіць. Да часу прамоў пракурора і адваката дзьвери на залю суда былі зачыненыя. Абвінавачаны праслухаў прысуд бяз сьледу якога-колечы здэнэрваваньня і вясёла гутарачы з прыяцелямі аставіў залю суда. Справа гэта, як мы чулі, будзе яшчэ разглядаца Найвышэйшым Судом у Варшаве.

— Суд над рэдактарам Шылам. 11 чэрвеня ў Віленскім Акруговым Судзе разглядалася справа рэдактара „Голасу Беларуса“ — Мікалая Шылы. Абвінавачаны ён з артыкулаў паводле якіх бытцам „прызываў да бунтаўнічых учынкаў насяленьне і да адарваньня Заходняй Беларусі ад Польшчы“.

Рэдактар Шыла засуджаны на 1 год цяжкага вастрогу і пазбаўленьня грамадзянскіх правоў.

— Перамена назову. Назоў: „Беларуская Цэнтральная Школьная Рада“ Т-ва Белар. Школы ў Вільні, згодна з новым надаўна зацьверджаным статутам, пераменяны на „Галоўную Управу“ Т-ва Беларускай Школы ў Вільні.

— Вучнёўскае прадстаўленьне. 13-га чэрвеня ў Віленскай Беларускай Гімназіі адбылося прадстаўленьне зладжанае вучнямі 5-ай клясы. Пастаўлены драматычны абразок у 2-х дзеях Ф. Аляхновіча п.н. „Дзядзька Якуб“. Выступаў гімназыяльны хор, пасьля чаго танцавала моладзь да гадзіны 2-ой ночы.

— Курсы для вучыцялёў. Па ініцыятыве Т-ва Беларускай Школы ў Радашковічах і з дазволу Віленскага Куратара, пры Беларускай Гімназіі ў Радашковічах у пачатку ліпня адчыняюцца курсы для вучыцялёў беларускіх школ. На курсах будзе полёвістыка (курс пачатковы і канцовы па праграме Мін. Асьветы) і беларусазнаўства. Курсантам будзе прадастаўлены інтэрнат, з кухняй (стол павінны мець свой). За курс плата 25 зл. Беднейшыя могуць быць звольнены ад платы. Прымаюцца толькі мыючыя званьне вучыцеля пачатковай школы. Кандыдатаў просяць поштай запісацца на курсы да 25 чэрвеня. Адрэс: Радашковічы, станцыя Олехновічы. Аб дні пачатку лекцыяў на курсах будзе абвестка.

— Канфіскацыя. Па загаду адміністрацыйных уладаў сканфіскавала паліцыя № 16 „Беларускай Справы“.

„Маланка“. Пасьля нявялікага перарыву выйшаў узноў № 11 гумарыстычнай беларускай часопісі п. н. „Маланка“.

У працягу лета „Маланка“ мае выходзіць 1 раз у месяц.

— Выпускныя экзамены ў Літоўскай Гімназіі. Гэтымі днямі ў Віленскай Літоўскай Гімназіі ім. Вітаўта Вялікага адбыліся матуральныя экзамены. Кончыла Гімназію і атрымала пасьведчаньне 6 матурыстаў.

тарэсаў крыўскага (беларускага) народу, а са стараны надуманай і нямаючай падстаў у мінуўшчыне тэорыі аб „адзінай Русі“. Але ня можна згадзіцца з рэцэнзэнтам, што прыход Варагаў-Русаў са Скандынавіі аднолькава шкодны як пазьнейшы паход Батыя. Сам па сабе прыход Русаў ня надта або і зусім ня шкодны; іншая рэч, што шкодным з гледзішча беларускага ё заваяваньні „рускага“ (кіеўскага) княства, а яшчэ пазьней маскоўскага. Дзеля гэтага Ю. В—ка добра адцемлюе: „Трохсотлетняя абарона полацкіх Крывічоў, гэта—наш геройскі пэрыёд... Постаць князя Усяслава Полацкага, геройскага змагара за незалежнасьць, у нашай гісторыі павінна займаць такое-ж самае мейсца, як у гісторыі Русі—постаць Аляксандра Неўскага“.

Рэцэнзэнт зацемлюе, што „Агульна-рускай на ўсходняй славяншчыне была толькі дынастыя і царква, а паасобныя землі станавілі аддзельныя палітычныя і нацыянальныя камплексы, са сваімі асобнымі цэнтрамі, інтарэсамі, народнай мовай, звычаямі і абычаямі,—і гэтае пляменнае даяленьне зламала, па доўгім змаганьню, сіла і адзінства дынастыі Русаў. Не ўзяўшы ўсяго гэтага пад увагу, аўтар не мог выясьніць ні генэзы літоўскай дзяржаўнасьці, ні мейсца ў гэтай дзяржаўнасьці Крыўскага народу, — і яму прышлося здаволіцца збітымі і нічога ня вартымі паўтарэньнямі з Карамзіна і Ілавайскага“.

Я бачу асноўную абмылу прафэсара Пічэты ў тым, што ён паставіў сваю гісторыю Беларусі на абмыльнай фантастычнай гіпотэзе Шахматавай аб мнішаным паходжаньню беларускага народу. Хоць сам Пічэта нам гэтага ня кажа, але з усяго відаць, што гэта так. Узяўшы гэтаю гіпотэзу за аснову, Пічэта мусіць думаць гэтак: толькі ў 13 стагодзьдзю плямёны, што ўвайшлі ў Беларускі Народ складаюць адно гаспадарства, значыцца толькі з гэтага часу пачала вытварацца беларуская народнасьць. А дзеля таго, што народнасьць борзда ня вытвараецца, дык значыцца Беларускі Народ утварыўся ажно ў XV або на пачатку XVI сталецьця.

Не адна абмыла, але проста віна Пічэты ў тым, што ён, прыняўшы *гіпотэзу* Шахматаву, ня прыняў пад увагу яго, Карскага і шмат іншых *навуковых працаў*, што ў трынаццатым стагодзьдзю ўжо ўсе асаблівасьці *беларускае мовы былі.* *)

Каб ён гэты факт пад увагу прыняў, дык мусіў-бы адкінуць гіпотэзу Шахматаву.

Нічога ня можна было-б мець проці Пічэты, каб ён як гісторык, *зусім* ня прыняў пад увагу языковых дасьледзінаў, а опэраваў толькі гістарычнымі фактамі. Гэтак прыклад зрабіў другі гісторык Доўнар-Запольскі і прышоў да вывадў, што плямёны, насяляючыя Беларусь, былі спрадвеку *сваe*, ня розьніліся паміж сабою моваю *), бо калі-б моваю розьніліся **), дык гэная розьніца асталася-б і дагэтуль, бо ў Літоўска-Беларускім гаспадарстве ня было жаднае цэнтралізацы. ***)

Ю. В—ка дарма вініць Пічэту, што той не гамоніць аб крывіцкай калёнізацы на поўначы (В. Ноўгарад), усходзе (Масква), бо гэткай калёнізацы запраўды ня было.

Выказуючы тутака і сваю думку аб гісторыі Беларусі праф. Пічэты, мушу зацеміць, што яна запраўды няўдалая. Гэткай гісторыяй, паміж іншым, трэба выясьніць і шмат якія няўдачы ў беларускім руху, бо на падобнай падмуроўцы не паставіш нацыянальнага адраджэньня.

У апошняй рэцэнзіі „*Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пачатку XX сталецьця*“ *праф. І. Ігнатоўскага* рэцэнзэнт В. Л. несправядліва вінаваціць аўтара за ўжываньне „жаргонных слоў“, як „вунія“ замест „унія“, бо перад націснесненым *у* (як і перад націсьненым *о*) на пачатку лова, або ў сярэдзіне перад *у* па галосным гуку ў беларускай мове засёды мусіць быць *в* а напару (ў некатарых словаў) *г*. В. Л. дадае „ідучы гэтым шляхам, трэба хіба пісаць „алекстрыка“, „ляндар“, „цяцяліста“. Але, трэба гэтак і пісаці „ляндар“ (а не рандар), бо тутака маем беларускую асаблівасьць распадабненьня (дысміляцыя) *р*, як і ў словах „калідор (а не карыдор), „муляр“, (а не мурар) побач з „мур“, „мураваці“ і шмат іншых. Што-ж датычыць „алекстрыка“ і „цяцяліста“ дык на іх закону жаднага нямаш, яны перакручаны, але-ж ніхто іх і ня ўжывае. З гэтага відаць, што трэба папраўляці мову аўтараву асьцярожна, бо ад папраўкаў неасьцярожных робіца яшчэ горшая блытаніна.

(Далей будзе).

---

*) Ранейшых за 13 стагодзьдзя асаблівасьцяў беларускае мовы у дакумэнтах нямаш, бо дакумэнты (памяткі) ранейшыя ня знойдзены; але бяссумлеву асаблівасьці, характарызуючыя беларускую мову, як асобныю, былі за доўга да 13 стагодзьдзя.

*) Я-бы тачней сказаў гэтак блізу што ня розьніліся паміж сабою моваю.

**) Я-бы сказаў: калі-б моваю балей розьніліся.

***) Глянь працу „Исторія Литовско-Русскаго государства“ у кнізе „Верхнее Приднепровье и Бѣлорусія“.

Такім чынам лік студэнтаў Літоўцаў у Віленскім Унівэрсытэце значна павялічыцца.

Калі-ж нашы гімназіі дачакаюць свабоднага паступленьня на польскія ўнівэрсытэты?

— Байкот Віленскага Унівэрсытэту. Адзін з віленскіх уласьнікаў складу парфумных тавараў п. Вубэ пісьмом у рэдакцыю газ. „Кур'ер Віл." заявіў, што дзьверы яго складу для студэнтаў Віленскага Унівэрсытэту на далей будуць зачынены, г. зн. што ніякай матэрыяльнай помачы Унівэрсытэт і студэнцкія арганізацыі больш ад п. Вубэ не атрымаюць.

Прычынай гэтай характэрнай заявы быў ганебны напад студэнтаў (з катэгорыі панскіх сынкоў) на рабочую маніфэстацыю ў Вільні 1-га мая г. г. Як ведама, *ні ўнівэрсытэцкае начальства (сэнат), ні само студэнства польскае на гэты дзікі напад не зарэагавала.* Тое самое можна сказаць і аб польскай прэсе. Няма дзіва, што абурэньне чэснага чалавека павінна было выліцца ў нейкай форме. Трэба толькі жалець, што п. Вубэ не таргуе чым патрабнейшым ад парфум напр. хлебам ці цукрам.

Можа-б тады, пры большым ліку паноў Вубаў, прагаладаўшыя студэнты заместа біць галодных і безработных маніфэстантаў, самі-бы да іх прылучыліся.

— 1300 безработных бяз хлеба. Галоўны Урад Фонду Безрабоцьця ад 1-га ліпня г. г. мае спыніць выплату дапамог безработным. У адной Вільні, такім парадкам, астанецца без кавалка хлеба 1300 душ.

— Дапамогі безработным. У працягу прошлага тыдня Акружны Урад Фонду Безрабоцьця выплаціў безработным 3585 зл. дапамогі паводле ўставы і 8588 зл. як дапамогі аднаразовыя. Карыстае з гэтых сум 1334 безработных.

— Курс на грошы. У Варшаве афіцыяльны курс на 18.VI. лічыўся 10 зл. 00 гр. за даляр. Рублі золатам—5.40, сярабром—3.30.

На чорнай гелдзе ў Вільні 18 чэрвеня плацілі за даляр 10 зл 20 гр.

КУЛЬТУРНАЯ ПРАЦА НА ВЁСЦЫ.

(Вёска Дунайчыцы, Нясьвежскага павету).

(Працяг).

Работа нашых гаротнікаў не прапала на марна, а пашла ўперад. Добра зарганізавалі Пажарную Каманду, здабылі патрэбныя дзеля пажарнікаў рэчы, за грошы ад вечарын, якія пачалі гуляць надта часта, зрабілі павозку пад помпу, дзьве бочкі, здабылі болей крукоў і сякераў, драбінак дый шмат іншых прыладаў. Купілі ўсім пажарнікам шапкі, якіх ёсьць 58 асоб і цяпер ня сорам сказаць, што ёсьць Пажарная Каманда. Але як я ўжо вышэй сказаў, што гулялі вечарыны — так часта, што нават трудна прыпомніць усіх тых твораў, якія давялося мне ў роднай вёсцы і на роднай мове пачуць і пабачыць. Гулялі і драмы і камэдыі і інш. сцэнічныя абразкі, дзеля прыкладу прывяду, якія ўспомню: „Пільнуй свае хаты", „Па рэвізіі", „Мікітаў лапаць", „Пасланец", „Зьбянтэжаны Саўка", „На вёсцы", „Птушка шчасьця", „Дзядзька Якуб", „Карчма" і шмат іншых.

Дык вось і цяпер на другі дзень Вялікадня, каб правясьці сьвяткі вясялей наладзілі нашы сяляне аматары ізноў вечарыну-спэктакль. На гэты раз згулялі камэдыю Ф. Аляхновіча „Пан Міністар" і былі прадэклямаваны Х. Шыбутам, адпаведныя да сьвята і да нашага жыцьця, вершы Я. Купалы з зборніка „Шляхам жыцьця", як напр.: „Вялікадзень", „Хрыстос Уваскрос", „Наша вёска".

Цяпер скажу падрабязьней пра самае гуляньне пьескі „Пан Міністар".

Роль Ф. Пупкіна гуляў Х. Шыбут, правёў надта ўмела і надта добра, роль М. Сьвятляка згуляў Я. Корбут, надта да спадобу, яны-ж былі і галоўныя ініцыятары вечарыны. Наступныя ролі гулялі так: Кукіша—А. Адарыч, Скакуна—Я. Дзямідчык, Марту — О. Адарыч, Любу — З. Шалоха; правялі ролі надта добра, прысутныя былі здаволеныя і калі даведаліся, што ў хуткім часе, бо на 6 траўня будзе другі спэктакль, дык прышлі ня толькі самі, а запрасілі з сабою і ўсіх сваіх гасьцёў з іншых вёсак, бо ў гэты дзень якраз прыпадаў фэст у нашай вёсцы „Юр'я", дый апрача таго шмат прыбыло маладзяжы з рожных акалічных вёсак спэцыяльна на спэктакль — бо ўжо ўсе вёскі добра ведаюць, што калі пойдуць у Дунайчыцы на спэктакль, дык не пашкадуюць. І ня гледзячы на дрэнную пагоду, прысутных было поўна, нават адчуваўся брак мясцоў, бяручы пад увагу, што ў нашым тэатры можа зьмясьціцца каля 500 асоб. На гэты раз была згуляна драма К. Стэповіча „Янка Канцавы" і камэдыя Я. Купалы „Прымакі". Гулялі надта добра і не магу ўстрымацца, каб ня выказаць тае радасьці і тае прыемнасьці, якую атрымаў, будучы на вечары, а дзеля праўдзівасьці ўсяго вышэй сказанага, хачу выразіць падзяку аматарам сялянам, пазываючы кожнага па прозьвішчу і з пеказаньнем гулянае ролі.

Ролі былі разабраны вельмі ўдала і правялі ўсё на дзіва. Роль Янкі згуляў Х. Шыбут, мацяры—С. Чапля, Карусі—З. Шалоха, Язэпка—Г. Шыбут, Франука—Я. Касьцюкевіч, Язэпа—А. Адарыч, Юрася—Е. Адарыч, Бэркі—Я. Дзямідчык, Міхасіхі—М. Чапля, Разалькі—О. Адарыч. У II гім акцэ вясковаю моладзьдзю на вечарынцы былі наступныя асобы: Я. Шыбут, П. Шыбут, Н. Кірык, Н. Шыбут, К. Шыбут, Т. Шыбут, З. Шыбут. У „Прымаках", ролі былі згуляны гэткімі асобамі: М. Кутаса гуляў А. Адарыч, Паланею—О. Адарыч, Мацейку—Х. Шыбут, Т. Сініцу—Я. Шыбут, Дамідэлю—М. Чапля, Кацярынку—З. Шалоха, Вураднікa—Я. Ганчарык, Соцкага—Я. Кірык, а ролі сялян і сялянак гулялі тыя самыя асобы, якія былі моладзьдзю ў драмі „Янка Канцавы", яны-ж выканалі і ўсе патрэбныя сьпевы ў кожнай пьесцы.

Прысутныя былі вельмі здаволяны і шчыра дзякавалі нашым аматарам сялянам. Увесь даход ад вечарын паступіў на карысьць нашай Пажарнай Каманды. Дык вось здавалася-б усё добра, што ўсе зразумелі і паняалі і ацанілі цяжкую працу нашых паважаных п. п. Я. Корбута і Х. Шыбута, але, як кажуць, сям'я не бяз вырадка, так і тут, знайшоўся нейкі адшчапенец, якому не на руку ўся гэта работа, бо хлопцы за апошні час пакінулі ўжо піць гарэлку, пакінулі біць адзін аднаму галавы, а пачалі прыглядацца да працы паважнае, бо было, як вышэй сказана, толькі двух, але цяпер, апрача пажарнікоў, якія надта прыхільна адносяцца да гэнае працы. на карысьць агульную, мы маем ужо і 20 асобаў аматараў, дык сямейка ўжо, дзякаваць Богу, не маленькая, сілы нашы прыбываюць з кожным днём. Атрымоўліваем некалькі нумароў свае роднае і паважанае газэты „Сялянская Ніва", бо яна зьяўляецца рулём нашага органу Сялянскага Саюзу, які падзеляе нашу сялянскую ідэолёгію і пад сьцягам якога нам трэба гуртавацца.

Дык цяпер як ёсьць наш Сял. Саюз, на чале якога стаяць пав. паслы Рагуля і Ярэміч—спазнаўшыя нашу адсталасьць і патрэбу арганізаваньня, мы павінны станавіцца пад сьцягам нашага Беларускага Сялянскага Сяюзу, бо ён адзіны бароніць нашы сялянскія інтарэсы і вядзе нас да лепшае будучыні. Памятайма, што ад нас саміх залежыць наш лёс і наша будучыня. *Селянін.*

Пісьмы з вёскі.

Казённыя сьвяты і няшчырыя прамовы — мала каго цікавяць.

М-ка **Жодзішкі**, Вілейскага павету.

Таксама як і прошлыя гады, так і сёлета гмінная адміністрацыя і вучыцельства польскае ладзілі абход 3-га мая. Выйшаўшы з касьцёла перайшлі праз мястэчка, але йшлі блізу толькі адны школьныя дзеці пад кіраўніцтвам сваіх вучыцялёў. Як толькі прыблізіліся да палацу (стары гмах паезуіцкі), увайшло больш людзей, бо мелася там быць прадстаўленьне дзяцей школьных, дык гэтым зацікавіліся. Ну, а я зацікавіўся тым, што скажа прамоўца, бо-ж без прамовы 3-ці май не абходзіцца, дык і я пайшоў. Вось выйшаў п. Г. з прамовай і што-ж ён сказаў? Мінаючы тоя, што казаў пра Канстытуцыю, я хачу ўспомніць, што датыча асабліва нас. Дык вот гаварыў ён, што, хоць каторы ўжо год абходзіцца сьвята 3-га мая, аднак народ да гэтага ня прылучаецца; кажуць, што па другіх краёх, дзе ёсьць люднасьць не адналітая, так як і ў нас, аднак адносіцца ляяльна да дзяржавы, а я віджу тут мала сабраўшыхся, а і ў гэтых ня відаць патрыятызму; дамы ня ёсьць прыбраныя ў коляры народныя і г. д. і хоць прамоўца перш сказаў, што ў нас люднасьць ёсьць не адналітая, а сапраўдныя палякі і тыя, што ўважаюць сябе за палякоў знаходзяцца ў абсалютнай меншасьці, аднак гаварыў так, якбы нятолькі прысутныя, але і ўсе ў нас былі палякамі.

І як тут можна вымагаць ад нас беларусаў польскага патрыятызму? Як-жа можа беларус, каторы добра ведае хто ён, пяяць: „польскі мы наруд, польскі люд, крулевскі шчэп Пястовы?".

Можа прамоўца і ня мог іначай гаварыць і прызнацца, што тутака беларусы, аднак слухаць было гэтых слоў і сьмешна і праціўна, што ня так гаворыцца як ёсьць, а як прыказана з гары.

А. Сталюк.

ПІСЬМЫ Ў РЭДАКЦЫЮ.

Грамадзянін Рэдактар!

Не адмоўце ў „Сялянскай Ніве" зьмясьціць ніжэй пададзенае:

„Бел. Справа" (9.VI.1926. № 15) з прычыны стацьці ў „Пшэглёндзе Віленьскім" (30.V.1926. № 10): „О рувнэ трактоване", падпісанай псэўдонімам: „Былы прэфэкт I гімназ'юм Бялорускего в Вільне", між іншым піша, што беларускія буржуазныя групы, кіраваныя ксяндзамі, астатнім часам павялі атаку проціў беларускіх культурных установ і што прадусім гэтым займаецца "былы прэфэкт", да ліку якіх чамусьці залічаны і я.

Вось-жа лічу сваім абавязкам сьцьвердзіць

1) Мне няведама, каб агулам сярод беларусаў была беларуская *буржуазная* група, кіраваная ксяндзамі і вядучая атаку проціў беларускіх культурных установ.

2) Мяне асабіста ніяк ня можна залічыць да „былых прэфэктув", бо я зьяўляюся прэфэктам *сучасным*.

3) Як першае, так і другое дужа добра ведамае „Бел. Справе". Дык і гэныя безпадстаўныя і нязгодныя з праўдай увагі, дужа добра сьведчаць аб пачуцьці „этыкі і праўды" аўтара іх.

З пашанай *Кс. А. Станкевіч.*

Вільня, 15.VI. 1926.

Паважаны Пане Рэдактар!

Прашу ласкава зьмясьціць у Вашай паважанай часопісі ніжэй пададзенае.

У віленскіх польскіх газэтах „Слово" і „Кур'ер Віленьскі" ад 13 гэтага месяца зьявілася заметка, у якой, між іншым, гаворыцца, быццам я меў якуюсь-то нараду з панам Паўлюкевічам. Аб гэтым я заяўляю, што з п. Паўлюкевічам я ня бачыўся і ніякіх нарад ня меў, а так-жа гутарыць аб беларускіх справах з гэтым панам ня зьбіраюся, бо ня лічу яго беларускім дзеячом і праваднікам якой-кольвечы беларускай думкі.

З глыбокай пашанай да Вас

Яз. Мамонька.

Вільня, 14.VI.1926.

Наша пошта.

Грамадзяніну з Гайноўкі. Надрукаваць ня можам. Стацьця Ваша лішне расцягнена і заблутана так, што сэнс найсьці трудна. Радзім Вам больш чытаць, а калі пішыце, старайцеся рабіць гэта ясна, коратка і ня ўжывайце слоў, якія ніколі не істнавалі і ня істнуюць. За добрыя пажаданьні шчыра дзякуем.

Гр. **С. Кату**. Просьбу спаўняем. Блянкетаў жаданых Адміністрацыя ня высылае. Шліце грошы пераводам.

Гр. **Ігнату Лабачу ў Амэрыцэ.** Успомненыя Вамі асобы адносяцца да нас прыхільна; Сялянскі Саюз прымае ў сябры па атрыманьні заявы і ўнясеньні грошаў. Падрабязна прачытаеце ў друкаваным нядаўна Статуце. Пішыце, калі ласка, аб жыцьці амэрыканскіх беларусаў.

Гр. **Гарбочыку Пятру.** Усе беларускія кніжкі і пісьменныя прылады знойдзіце ў беларускіх кнігарнях у Вільні (напр. Завальная 7), праўныя кніжкі і блянкеты можна найсьці ў польскіх большых кнігарнях (Завадзкі, Стов. Науч. Польскего і інш.), або ў кнігарні Сыркіна.

Гр. **П. Субацею.** Газэта Вам высылаецца бяз перарыву.

Гр. **Ігнату Кукіянёнку.** Газету будзем высылаць.

Атрымана:

Ад: Чэбатара Васіля 8 зл., М. Зёнтака 6 зл., Грыцкевіча А. 5 зл., Канст. Юхневіча 3 зл., А. Мартаса 1 зл.

Ад: Я. Токця, Сямёна Паляка, Эл. Кашкевіча, Пятра Андрэйчука, Янкі Цупіка, Алякс. Пяткевіча, Я. Бацяна і Янкі Лешчэвіча **— па 2 зл.**

АБВЕСТКА.

Клецкая Беларуская Гімназія,

прыродна-матэматычнага тыпу, з прыгатаваўчай клясай, даводзіць да ведама беларускага грамадзянства, што прыймовыя экзамены ў гімназіі ў канцы гэтага школьнага году, адбудуцца ў наступныя тэрміны:

У I-ую клясу—21, 22 і 23 чэрвеня.

У II, III, IV, V, VI і VII клясы — 23, 24, 25 і 26 чэрвеня.

Заявы аб дапушчэньні дзяцей да экзаменаў, а роўна і аб залічэньні дзяцей малодшых узростаў у пыгатаваўчую клясу, падаюць іх бацькі, або апякуны. Да заявы трэба далучыць:

1. Мэтрыку аб нараджэньні вучня;
2. Пасьведчаньне дохтара аб прышчэпе воспы;
3. Дакумант аб папярэдняй адукацыі
і 4. Фотографічную картку.

Калі-ж кандыдату (кандыдатцы) мінула 14 гадоў, і ён апошняе паўгодзе ні ў якой школе ня вучыўся, дык трэба яшчэ прадставіць пасьведчаньне маральнасьці, якое можа быць атрымана ад сьвяшчэніка ці ксяндза, гміннага ўраду, старастава або паліцыі.

Вучні старэйшых аддзелаў польскіх пачатковых школ прымаюцца ў адпаведныя малодшыя клясы гімназіі бяз экзаменаў: IV аддзел прыраўноўваецца да I ай клясы; скончыўшыя аднак VII аддзелаў могуць быць прыняты бяз экзаменаў толькі ў IV клясу гімназіі.

Дырэкцыя.

Рэдактар і выдавец **Ст. Вольскі.** **Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.**